

معرفی کتاب

دکتر فریدون سیامکنزاد

نام کتاب:

راهنمای داروهای ژنریک ایران

تألیف:

دکتر احمد رهنمای چیت‌ساز

ناشر:

انتشارات ثریا

نوبت چاپ:

هشتم - ۱۳۹۵ (چاپ اول ناشر)

شمارگان:

۲۰۰۰ جلد

قیمت:

۵۵۰۰۰ تومان

آدرس ناشر:

تلفن: ۲۲۰۴۵۳۳۶ - ۲۲۰۴۰۸۹۹

آقای دکتر احمد رهنمای چیت ساز برای جامعه داروسازی ایران چهره‌ای شناخته شده هستند. هم از این جهت که از داروسازان پیش کسوت هستند و هم از این بابت که در سال‌های قبل از انقلاب، اولین کتاب فرهنگ دارویی ایران را با کمک آقای دکتر محمدرضا توکلی صابری به رشته تحریر در آورده‌اند. همه کسانی که در سال‌های دهه پنجاه خورشیدی، یا داروساز بوده‌اند، یا همچون این حقیر دانشجوی داروسازی بوده‌اند، ارزش‌های کتاب فرهنگ دارویی ایران به قلم آقای دکتر احمد رهنمای چیت ساز را می‌دانند.

نگاه فرهنگی آقای دکتر چیت ساز، در کنار تخصص داروسازی ایشان، چهره‌ای ماندگار و اثرگذار در جامعه داروسازی ایران به جای گذاشته است.

کتاب راهنمای داروهای ژنریک ایران به حق کتابی ماندگار و قابل استفاده برای داروسازان و جامعه پزشکی به شمار می‌رود. دقت ایشان در نگارش کتاب، این اثر را به‌عنوان ابزاری قابل استفاده برای داروسازان ساخته است.

اگرچه در این زمینه، دارونامه رسمی ایران نیز وجود دارد ولی با این وجود، کتاب راهنمای داروهای ژنریک ایران جایگاه درخور توجهی در جامعه داروسازی ایران دارد.

مقدمه آقای دکتر احمدرضا دهپور که به حق استاد ممتاز فارماکولوژی دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران هستند، نشانه این اثر خوب و ماندگار داروسازی است. استاد در مقدمه خود چنین نگاشته‌اند:

دارو درمانی جزئی لاینفک از امر درمان است. به‌کار گرفتن داروها جهت پیشگیری، تشخیص و

مقابله با بیماری‌ها مستلزم داشتن اطلاعات درست و اساسی در مورد آن‌ها می‌باشد. این اطلاعات در مورد نحوه عمل، کینتیک، موارد مصرف و منع مصرف، عوارض زیان بار، تداخل‌های مضر برای مصرف کنندگان، اشکال دارویی، مصرف آن‌ها در شیردهی و بارداری، عوارض مسمومیت با آن‌ها و مقابله درست با این عوارض دست اندرکاران امور دارو درمانی را قادر می‌سازد که به نحوی بخردانه از آن‌ها استفاده نمایند. دسترسی سریع به منابعی مطمئن که چندان مفصل نبوده و در عین حال حتی‌المقدور کامل باشند، به این امر کمک می‌نمایند.

کوشش‌های همکار محترم جناب آقای دکتر احمد رهنمای چیت ساز با سابقه‌ای بیش از ۴۵ سال در تدوین چنین کتاب‌هایی این امر مهم را میسر نموده است. تجدید چاپ‌های مکرر این کتاب‌ها خود نشانگر این امر است که این زحمات مورد توجه همکاران بوده و دلیل محکمی جهت جلب اعتماد آن‌ها بوده است.

تجربه‌های این همکار ارجمند در تدوین کتاب حاضر و عرضه آن به همکاران پزشکی، داروساز، دندانپزشک، پیراپزشک و دیگر دست اندرکاران امر دارو درمانی قابل تحسین و تقدیر می‌باشد و در مقایسه با دیگر انتشارات که در این زمینه منتشر شده‌اند، ویژگی‌های منحصر به فردی دارد که در مراجعه به آن به خوبی می‌توان به آن پی برد. موفقیت‌های بیشتر این همکار پیشکسوت را در آرایه چنین مجموعه‌هایی آرزو مندم.

از آن‌جایی که هر اثر علمی به خصوص اگر عنوان راهنما یا همان فرهنگ را روی خود داشته

با پیاده شدن طرح ژنریک این رنگارنگی داروها که ماهیت و فرمول شیمیایی همه داروهای یک گروه یکی و فقط در اسامی تجاری دارای اختلاف بودند، محو گردید و سیستمی پیاده گردید که به (نظام نوین دارویی ایران) شهرت یافت.

کتابی که در پیش رو دارید حاصل بیش از چهار سال تلاش و کوشش مستمر و پیگیر نویسنده و حاصل متجاوز چهل و پنج سال تجربه دارویی و نویسندگی مولف است که سرآغاز آن به دوران دانشجویی وی باز می‌گردد که اولین بار در چهل و چند سال قبل با نام (فرهنگ دارویی ایران) منتشر می‌گردید و کتاب حاضر به جز مشترکاتی اندک در زمینه پرداخت شکل و محتوا با چاپ‌های قبلی شباهت چندانی با سلف خود ندارد.

کتاب «راهنمای داروهای ژنریک ایران» در زمان خود مورد توجه و استقبال دست اندرکاران قرار گرفت و تا چاپ هفتم تجدید چاپ گردید که همین توجه و استقبالی عمومی بار مسؤلیت مؤلف را در تجدید نظر کلی و تطبیق آن با نظام دارویی ایران دو چندان کرد.

شناخت کامل خواص فارماکولوژیکی، متابولیسم، مکانیسم اثر و خلاصه هرگونه اطلاعاتی از یک دارو اگرچه آن دانسته به‌طور روزمره مورد استفاده پزشک یا داروساز قرار نگیرد، می‌تواند او را در درمان هرچه بهتر و سریع‌تر بیماری یاری رساند و این امر انگیزه در تهیه و تألیف کتاب حاضر است.

■ آشنایی با مونوگراف‌ها یا تک‌نگاره‌های موجود در این کتاب

در هر یک از مونوگراف‌های موجود در این

باشد، باید قبل از شروع مباحث اصلی کتاب، مزین به پیش‌گفتاری باشد که هم هدف از تألیف کتاب را بازگو کند، و هم راهنمایی برای چگونگی استفاده از کتاب باشد، بنابراین، پیش‌گفتار چنین اثری باید از غنای لازم برخوردار باشد.

آقای دکتر چیت‌ساز که فردی فرهنگی و علمی هستند، به حق در پیش‌گفتار کتاب که کمی هم طولانی است، تمامی جنبه‌های کتاب را مورد ارزیابی و موشکافی قرار داده و بر غنای اثر خویش افزوده‌اند. بنابراین، برای آشنایی خوانندگان عزیز رازی، پیش‌گفتار آقای دکتر احمد رهنمای چیت‌ساز را مرور می‌کنیم:

سخن و نگارش از ارکان اصلی روابط انسانی و واژه‌ها پایه‌های آن هستند. ذهن کاوشگر دانشمندان همه روزه به ژرفای تاریک مجهولات و مشکلات تازه پر می‌کشد و انسان را به سوی تعالی و ترقی رهنمون می‌سازند. در این میان حفظ سلامتی و بازیافت آن حق مسلم هر بیمار است و هدف از تربیت کادر پزشکی به‌طور اعم نیل به این راستا است و در این میان داروسازان پژوهشگر که همه روزه دارویی جدید را به عالم طب ارزانی می‌دارند جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص می‌دهند که این دارو که دارای فرمول شیمیایی یگانه‌ای است که تحت نام «ژنریک» عرضه و در مرحله تولید در کارخانجات مختلف اسامی گوناگون پیدا کرده که با نام‌های «تجارتی» روانه بازار می‌گردند.

در سالیان قبل که نظام تجارتي برای تهیه و توزیع دارو در ایران مانند بسیاری از دیگر کشورهای جهان حاکم بود، بازار دارویی انباشته از انواع و اقسام داروهای متنوع بود.

کتاب، مطالب جامعی درباره داروی مورد بحث، در بخش‌های مختلف آن مونوگراف به صورت تفکیک شده از لحاظ موضوعی، ارائه شده است که جهت آشنایی بیشتر با کتاب و استفاده بهینه از آن، هریک از این بخش‌ها و نحوه ارائه مطالب در آن‌ها، در زیر به تفصیل معرفی می‌گردند:

۱ - نام ژنریک دارو

در ابتدای هر مونوگراف، نام ژنریک دارو آورده شده است. از لحاظ لغوی منظور از نام ژنریک دارو، نام غیرتجارتی یا نام بین‌المللی دارو می‌باشد که نامی است که دارو را در تمامی کشورهای دنیا با آن نام می‌شناسند.

در مورد اسامی ژنریک ارائه شده در این کتاب، توجه به نکات زیر ضروری است:

* گاهی اوقات در کنار نام اصلی دارو، عبارت دیگر چاپ شده است، که این بخش از نام دارو، قسمت اصلی نام آن نبوده و تنها دلالت بر نوع ملح یا استر داروی مذکور دارد که نشان‌دهنده ساختار شیمیایی آن دارو است. متداول‌ترین املاح و استرهای به کار رفته در ساخت داروهای کشور ما عبارتند از: سدیم، پتاسیم، سولفات، کربنات، فسفات، سدیم فسفات، نیترات، دی نیترات، تری نیترات، سیترات، کلراید، برماید، آیوداید، هیدروکلراید، دی هیدروکلراید، هیدروبروماید، استات، لاکتات، تارتات، بی تارتات، مالئات، استوناید، پروپیونات، دی پروپیونات، فن پروپیونات، بزیلات، تزیلات، مزیلات، انانتات، دکانوات، هگزانوات، کاپروات و ایزوتیونات.

از جمله توضیحات دیگری که گاهی اوقات در کنار نام دارو مشاهده می‌شود، نوع فرآورده آن

می‌باشد. نوع فرآورده فقط در مواقعی در کنار نام دارو ذکر می‌گردد که داروی مورد بحث به اشکال مختلفی تولید شده و یا به عبارتی، از راه‌های متفاوتی قابل مصرف باشد. در این گونه موارد، در مورد یک داروی واحد، ممکن است دو یا چند مونوگراف مجزا ارائه شده باشد. انواع مختلف فرآورده‌های دارویی که گاهی اوقات بر اساس راه‌های مصرف دارو از هم متمایز گشته و به صورت مونوگراف‌های مجزا در این کتاب معرفی می‌گردند، عبارتند از: فرآورده‌های خوراکی، فرآورده‌های تزریقی، فرآورده‌های استنشاقی، فرآورده‌های موضعی، فرآورده‌های موضعی پوستی، فرآورده‌های چشمی، فرآورده‌های بینی، فرآورده‌های گوش، فرآورده‌های رکتال، فرآورده‌های مهلبلی و فرآورده‌های کاشتنی.

۲ - نام تجارتي دارو (BRAND)

در زیر نام ژنریک دارو نام تجارتي متداول هر دارو ذکر می‌گردد. منظور از نام تجارتي دارو، نامی است که معمولاً کوتاه‌تر و آسان‌تر از نام ژنریک آن است و به وسیله کارخانه سازنده دارو انتخاب می‌گردد. بنابراین، با توجه به این که یک دارو ممکن است در کارخانجات متعددی در کشورهای مختلف تولید گردد، معمولاً نام ژنریک دارو اسامی تجارتي متعددی خواهد داشت.

۳ - خاصیت درمانی

که نشانگر گروه دارویی یا اثر درمانی دارو است که از میان چندین خاصیت مختلف، مهم‌ترین یا مشهورترین اثر درمانی دارو نوشته شده است. یک دارو ممکن است بیش از یک اثر درمانی داشته باشد که در این صورت در بیش از یک دسته دارویی طبقه‌بندی می‌گردد.

آن، این مورد مصرف ذکر شده را ندارند. در این گونه موارد، مورد مصرف اختصاصی دارو، جداگانه نگارش گردیده است.

۸ - مقدار مصرف

این عنوان از نحوه استفاده و چگونگی و مقدار مصرف دارو صحبت می‌کند و در صورتی که دارو به دو یا چند شکل متفاوت وجود داشته باشد و یا به‌طور مشترک نزد نوزادان، خردسالان و یا بزرگسالان مصرف داشته باشد، مقدار مصرف آن به‌طور جداگانه نزد هر یک از این گروه‌های سنی شرح داده شده است. در مورد بعضی از داروهای که مصرف اختصاصی چند گانه دارند، مقدار مصرف دارو به تفکیک توضیح داده شده است.

مقدار مصرف نگهدارنده بعضی از داروها در صورت لزوم نگاشته شده است. راهنمایی‌های ارایه شده در این قسمت برای پزشک تجویزکننده یا داروساز تحویل‌دهنده دارو مفید واقع خواهد شد. از جمله توصیه‌های ارایه شده مهم در این بخش چگونگی مصرف فرآورده‌های دارویی خوراکی (به عنوان مثال قبل یا بعد از غذا) و یا راه‌های مجاز مصرف فرآورده‌های تزریقی (به عنوان مثال راه عضلانی، وریدی، زیرجلدی) و یا سایر راه‌های موجود می‌باشد.

۹ - حساسیت متقابل

افراد حساس به یک دارو به کلیه داروهای قرار گرفته شده در آن گروه دارویی حساسیت دارند که تحت عنوان حساسیت متقابل شرح داده شده است.

۱۰ - مکانیسم اثر

بیانگر چگونگی نحوه اثر دارو در بدن طبق اطلاعات موجود یا حتی فرضیه‌های ارایه شده در مجامع علمی می‌باشد که در مورد بعضی از داروها

۴ - گروه دارویی

در این بخش از مونوگراف دارو، گروه دارویی دارو معرفی می‌گردد مانند کورتیکواستروئید یا NSAID.

۵ - اشکال دارویی

نشانگر اشکالی از دارو است که در نظام دارویی ژنریک ایران وجود دارند و به‌عنوان راهنمایی برای کلیه دست‌اندرکاران پزشکی عمل می‌کنند. در مورد داروهایی که به شکل دارویی خاصی عرضه نمی‌شوند (مانند ایکتیول یا اسید سالیسیلیک) و مقدار و نحوه مصرف آن توسط پزشک تعیین و به وسیله داروساز تهیه می‌شود تحت عنوان BULK (پودر محلول یا گاز در ظروف مختلف) بیان گردیده است.

۶ - فرمول

در این قسمت فرمول دارو به صورت گسترده همراه فرمول خام دارو نگاشته شده است که در این مورد فرمول BASE دارو در بعضی از تک‌نگارها با در نظر گرفتن ملح کاتیونی، آنیونی، اسیدی یا فلزی دارو نگاشته شده است و در صورتی که دارو از چند جزء ترکیبی تشکیل شده باشد، اجزای مختلف با علامت + پشت سر هم نگاشته شده است.

۷ - موارد مصرف

تحت عنوان مهم‌ترین موارد مصرف دارو بر اساس اطلاعات موجود و با توجه به اشکال دارویی فرآورده‌های موجود در نظام دارویی ایران بیان گردیده است.

در ارتباط با موارد مصرف ذکر شده برای داروها در این کتاب، توجه به نکته زیر ضروری است. گاهی اوقات، شکل دارویی خاصی از یک دارو، مورد مصرف اختصاصی دارد که سایر اشکال دارویی

متقن و مسجل و در مورد بعضی دیگر در حد حدس و گمان است که با عبارات (به نظری می‌رسد) و یا (احتمالاً) شروع می‌شود.

۱۱ - فارماکوکینتیک

این تیتراژ چگونگی انتشار دارو در بدن، پیوند آن با پروتئین‌های پلاسما، نیمه عمر، زمان لازم برای شروع اثر، زمان رسیدن به حداکثر غلظت خونی و حداکثر طول مدت اثر و به طور کلی چگونگی سیر اثر دارو در بدن را بیان می‌کند. زمان‌های ارایه شده در این تیتراژ چون قطعی نیستند به طور تقریبی ارایه گردیده‌اند. به عبارت ساده‌تر فارماکوکینتیک یک دارو به مفهوم اثربیمار روی همان داروست.

۱۲ - متابولیسم

نحوه چگونگی و محل متابولیزه شدن دارو را در بدن بیان می‌کند. اکثر داروها محلول در آب هستند و قبل از دفع از طریق ادرار و یا مدفوع باید به ترکیبات بیشتر محلول در آب متابولیزه شوند. مهم‌ترین محل متابولیسم داروها کبد است.

۱۳ - جذب

محل و چگونگی جذب دارو در بدن را مشخص می‌کند. اگر چه دارو می‌تواند در سرتاسر دستگاه معدی - روده‌ای جذب شود ولیکن تمام داروها بیشتر در قسمت فوقانی روده کوچک توسط سطح جذبی فوق العاده آن جذب می‌شوند. جذب داروهای محلول در چربی کندتر بوده و ممکن است ناکامل باشد.

۱۴ - دفع

نحوه دفع دارو از بدن را توضیح می‌دهد. داروهای محلول در آب و متابولیت‌های آن‌ها به مقدار زیادی از راه مکانیسم گلومرولی و توبولار دفع می‌شوند و

سرعت دفع آن‌ها نیز بستگی به غلظت پلاسمایی، اندازه ملکولی و سرعت فیلتراسیون گلومرولی دارند، باید در نظر داشت که تیتراژهای متابولیسم، جذب و دفع دارو جزئی از فارماکوکینتیک دارو است که به علت اهمیت و قابلیت درک بیشتر در تیتراژهای مجزا مورد بحث قرار گرفته‌اند.

۱۵ - موارد منع مصرف

در این تیتراژ مواردی که مصرف دارو غیرمجاز می‌باشد، ذکر گردیده است. این موارد اغلب شامل بیمارانی می‌شوند که در آن‌ها مصرف دارو موجب وخیم‌تر شدن حال بیمار و بروز عواقب سوء خواهد شد که توضیح داده شده است.

۱۶ - احتیاطها

شرایط بالینی غیرمعمول یا خطرانی که تجویز دارو نزد بعضی از بیماران تحت شرایط خاص ایجاب می‌کند و خطرانی که مصرف دارو نزد بعضی از بیماران در بر دارد و نیز آزمایشات و اقداماتی که در وضعیت بیمار اثر دارد در این قسمت توضیح داده شده است.

۱۷ - عوارض جانبی

طبعاً هر دارویی با اثر روی یک ارگانسیم احتمالاً عضو دیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهد که گاهی اوقات این عوارض ثانویه مطلوب بوده و جزء موارد مصرف اصلی دارو در می‌آید (مانند سیپروهیتادین) و یا حتی مورد مصرف اصلی دارو را تحت الشعاع قرار می‌دهند (مانند مینوکسیدیل) ولی باید توجه داشت که در اکثر موارد این عوارض نامطلوب هستند. در مورد بعضی از داروها این عوارض به ۳ دسته عوارض شایع و عوارض کمتر شایع و عوارض نادر شرح داده شده است. عوارض

گردش خون، افت فشار خون جنین تومورهای مغزی جنین و هم‌چنین مشکلات مربوط به زایمان. در این بخش از مونوگراف، به طبقه بندی دارو در یکی از گروه‌های پنج گانه A, B, C, D و X اشاره می‌شود. این طبقه بندی بر اساس دسته بندی انجام شده به وسیله سازمان نظارت بر امور غذا و دارو در ایالات متحده آمریکا می‌باشد، که معتبرترین طبقه بندی در این زمینه به شمار می‌رود. تعریف هریک از گروه‌های نام برده شده فوق جهت اطلاع و آشنایی بیشتر در ص. . . است.

گروه A: شامل داروهایی می‌شود که نتایج مطالعات جامع انسانی در مورد آن‌ها حاکی از سلامت مصرف شان برای مادر یا جنین است. بنابراین، مصرف این دسته از داروها در دوره بارداری عموماً بی‌خطر است.

گروه B: شامل داروهایی هستند که مطالعات انسانی در مورد آن‌ها به‌طور کامل صورت نگرفته است و روی جنین حیوانات هم اثر سوء ندارند.

گروه C: شامل داروهایی می‌شود که اثر آن‌ها بر جنین انسان به‌طور کامل مطالعه شده ولی در حیوانات سبب مرگ جنین یا باقی گذاردن آثار سوء در آن‌ها می‌شوند. اکثر داروهای مورد مصرف در این دسته طبقه بندی می‌گردند. مصرف این داروها تنها زمانی مجاز است که نیاز به آن‌ها کاملاً محرز شده باشد و فواید مصرف دارو به‌طور کامل بر آثار سوء احتمالی آن برتری داشته باشند، بیشتر داروها در این دسته قرار دارند.

گروه D: شامل داروهایی می‌شود که آثار سوء آن‌ها بر جنین انسان اثبات شده است ولی با وجود زیان‌های حاصل، تنها در صورتی که مساله مرگ

شایع عوارضی هستند که در ۱۰ درصد افراد بروز می‌کند، مانند مصرف آنتی‌هیستامین‌ها که سبب خواب آلودگی می‌شود. عوارض کمتر شایع که در کمتر از ۱۰ درصد افراد ظاهر می‌شود مانند ناتوانی جنسی در مصرف BACLOFEN که در کمتر از یک درصد افراد دیده می‌شود، مانند اشکال در تنفس در مصرف ASA.

۱۸ - مصرف در بارداری

ایمنی مصرف داروها در دوره بارداری و یا به عبارتی مجاز یا غیرمجاز بودن مصرف دارو در این قسمت مورد بحث قرار می‌گیرد. مصرف هرگونه فرآورده دارویی توسط مادران باردار از این لحاظ حایز اهمیت فراوان است که این ترکیبات می‌توانند از راه جفت وارد گردش خون جنینی شده و جنین را تحت تاثیر قرار دهند. از آنجایی که مصرف برخی از داروها طی دوره حاملگی خطرناک بوده و می‌تواند منجر به بروز نقایص جنینی، ناهنجاری‌های مادرزادی یا سقط جنین و یا احیاناً باعث ایجاد مشکلات خاصی در روند زایمان گردد که کلیه زنان باردار حتماً باید به این نکته توجه داشته و طی این دوره هیچ‌گونه فرآورده دارویی، مکمل تغذیه‌ای و یا واکسن را بدون دستور پزشک یا توصیه داروساز مصرف نکنند.

از جمله عوارض یا مشکلاتی که ممکن است به دنبال مصرف برخی از داروها طی دوره بارداری ایجاد شوند، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

* سقط جنین یا مرگ جنین، تولد نوزاد مرده، تاخیر در رشد جنین، کم شدن وزن جنین، تکامل ناقص اعضای بدن، نقایص جنینی، ناهنجاری‌های مادرزادی، نارسایی‌های عضوی، اختلال‌های

و حیات مادر در کار باشد، از این داروها استفاده می‌شود.

گروه X: شامل آن دسته از داروهایی است که اثر تراوتون (ناقص الخلقه سازی) آن‌ها محرز شده و مصرف آن‌ها در دوره بارداری مطلقاً ممنوع می‌باشد.

۱۹ - مصرف در شیردهی

مصرف هرگونه فرآورده دارویی، مکمل تغذیه‌ای یا واکسن توسط مادرانی که به نوزاد خود شیر می‌دهند، از این لحاظ باید مورد توجه قرار بگیرد که این ترکیبات می‌توانند پس از ترشح در شیر مادر و تغذیه نوزاد، به بدن نوزاد شیرخوار راه یافته و او را تحت تأثیر قرار دهند. از آنجایی که مصرف برخی از داروها طی دوره شیردهی می‌تواند باعث ایجاد مشکلات در نوزاد شیرخوار گردد، کلیه زنان شیرده باید حتماً به این نکته توجه داشته و طی دوره شیردهی بدون دستور پزشک یا مشورت با داروساز هیچ‌گونه فرآورده دارویی، مکمل تغذیه‌ای و یا واکسن را مصرف نکنند.

از جمله عوارض یا مشکلاتی که ممکن است به دنبال مصرف برخی از داروها طی دوره شیردهی در نوزاد شیرخوار ایجاد شوند، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد.

* کندی یا تندی ضربان قلب، افزایش یا کاهش تعداد ضربان‌های قلب، افت فشار خون، بی‌ثباتی فشار خون، ناراحتی تنفسی، بی‌خوابی یا خواب آلودگی، تحریک پذیری یا بی‌حالی، بشورات جلدی، برفک دهان، تغییر رنگ دندان‌ها، اسهال، استفراغ، تب، خشکی پوست، حساسیت به نور، ضعف دست‌ها یا پاها و اختلالات حرکتی.

* در مواقعی که احتمال بروز عوارض یا مشکلات

به دنبال مصرف دارو در دوره شیردهی وجود دارد یا از مصرف دارو باید پرهیز شود یا چنان که درمان با دارو در دوره شیردهی ضروری باشد، شیردادن به نوزاد باید قبل از مصرف دارو قطع گردد.

هم‌چنین در برخی از موارد، مصرف دارو منعی نخواهد داشت ولی نوزاد شیرخوار از لحاظ بروز برخی از علایم باید تحت کنترل باشد.

۲۰ - تداخل دارویی

گاهی بیمار در یک برهه زمانی نیازمند به دریافت دو دارو با اثرات فارماکولوژیک متفاوت است که یکی روی دیگری اثر کرده و باعث کاهش یا افزایش اثر یا جذب و ... داروی دیگری شود. شناخت این اثرات موجب تصحیح مقدار مصرف یکی از داروها و یا در صورت ناسازگاری شدید به قطع یکی از آن‌ها که در درمان اهمیت کمتری دارد می‌گردد.

۲۱ - مصرف در نوزادان

مصرف دارو نزد کودکان به علت حساس بودن سن باید با دقت بیشتری همراه باشد (نوزاد به گروه سنی پیش دبستانی اطلاق می‌گردد).

۲۲ - مصرف در خردسالان

خردسالان به گروه سنی دبستانی اطلاق می‌گردد که به هر حال مصرف دارو در این گروه با نوزادان و بزرگسالان متفاوت است و به‌طور معمول مقدار مصرف دارو در این گروه نصف مقدار افراد بالغ است.

۲۳ - مصرف در سالمندان

بعضی از داروها نزد افراد سالخورده به علت فرسودگی بافت‌ها به خصوص کبد و کلیه اثرات ضعیف یا قوی تری دارند که تصحیح مقدار مصرف دارو نزد این گروه سنی را الزامی می‌سازد.

توصیه‌ها برای مصرف‌کنندگان داروها می‌باشد. به عبارتی، در این قسمت باید و نبایدهایی که هنگام مصرف داروها باید در نظر گرفته شوند، بیان می‌گردند. به‌عنوان مثال، ادامه دادن مصرف دارو تا پایان دوره درمان آن، مصرف منظم و به موقع دارو، نوشیدن مایعات هنگام مصرف دارو به مقدار کافی، به آهستگی تغییر وضعیت دادن (جهت پیشگیری از بروز سرگیجه) یا احياناً مصرف کمتر یا بیشتر برخی از غذاها یا نوشیدنی‌ها، از جمله توصیه‌هایی هستند که در مورد نظر گرفته شده و عمل کردن به آن‌ها باعث بهبود سریع‌تر بیماری و احتمالاً پیشگیری از بروز عوارض جانبی ناشی از مصرف دارو می‌گردد. رانندگی نکردن در طول مدت مصرف دارو، قرارنگرفتن به مدت طولانی در معرض آفتاب، اجتناب از واکسیناسیون بدون دستور پزشک نیز از جمله نبایدهایی هستند که در این بخش توصیه شده و توجه به آن‌ها در طول دوره درمان با دارو اهمیت دارد.

در پایان خاطر نشان می‌سازد که تهیه و تنظیم و آنگاه چاپ یک کتاب علمی - فنی هیچگاه خالی از اشکال یا حداقل بدون غلط میسر نمی‌باشد و برغم دقت نظرها و سخت کوشی‌هایی که در جهت به حداقل رساندن و کمی و کاستی‌های کمی و کیفی در کتاب حاضر به خرج داده شده، بازهم آن احتمال وجود دارد که برخی از نارسایی‌ها و لغزش‌های ناخواسته از دید و توجه مولف پنهان مانده باشد و به علاوه غالباً نویسنده از ریزه کاری‌های فنی چاپ و نیز چاپخانه از مطالب علمی متن کتاب بی‌اطلاع هستند. به همین علت مراجعه‌کننده و نیز استفاده‌کننده از این کتاب را به وجود چنین

۲۴ - مسمومیت

مسمومیت دارویی به معنای مصرف بیش از حد مقدار مصرف دارو می‌باشد که ممکن است سهوی و یا عمدی صورت گرفته باشد.

۲۵ - درمان مسمومیت

در این قسمت در هر دو مورد فوق (سهوی یا عمدی) که مسمومیت دارویی بروز کرده نحوه برخورد با مسموم و چگونگی درمان مسمومیت دارویی بروز کرده، به طور اختصار شرح داده شده است ولی به هر حال این امر نباید مانع از رساندن مسموم به بیمارستان گردد.

۲۶ - شرایط نگهداری

تنها در صورت نگهداری داروها در شرایط تعیین شده، این فرآورده‌ها قدرت اثر خود را تا رسیدن به تاریخ انقضای اعلام شده حفظ خواهند کرد. علاوه بر این، باید توجه داشت که نگهداری داروها تحت شرایط توصیه شده، تنها برای پایداری و حفظ قدرت اثر آن‌ها نمی‌باشد، بلکه در مورد برخی از داروها عدم نگهداری در شرایط لازمه منجر به فاسد شدن آن‌ها و یا به ندرت ایجاد ترکیبات سمی یا مضر می‌گردد که در این صورت مصرف داروی تاریخ گذشته می‌تواند برای مصرف‌کننده آن خطرناک باشد. همواره باید به خاطر داشت که در صورت تغییر رنگ یک فرآورده دارویی، مشاهده رسوبات در اشکال دارویی مایع (مانند شربت، قطره خورکی یا محلول‌های تزریقی) و یا استشمام بوی نامطبوع، درباره ادامه مصرف آن باید با پزشک یا داروساز مشورت شود.

۲۷ - توجه

این بخش از هر مونوگراف شامل مهم‌ترین

لغزش‌های هشدار داده و قبلاً از این جهت پوزش طلبیده، امید آن که عذر تقصیر را پذیرا باشید بذل توجه هر چه بیشترشما اساتید، پزشکان، مدیران و دست‌اندرکاران امور پزشکی و دارویی، مدرسان و دانشجویان دانشگاه‌ها را در این باب خواستار و رهین منت اساتید محترم، پژوهشگران و خوانندگان کنجکاو، نکته‌سنج و صاحب نظری خواهیم بود که اشکالات موجود را یادآوری و با راهنمایی‌ها، تذکرات و ارشادات راه‌گشایانه خود مولف را در رفع نواقص در چاپ‌های بعدی یاری فرمایند.

در اینجا لازم می‌دانم از همسر و دخترم دکتر نسیم رهنمای چیت‌ساز که فرصت‌های گرانبهایی را برای این گونه خدمات فراهم نموده‌اند قدردانی و سپاس‌گزاری نمایم.

از جناب آقای ناصر ریاحی رییس هیات مدیره اتحادیه واردکنندگان دارو و عضو هیات نمایندگان اتاق بازرگانی تهران که انگیزاننده اینجانب در تهیه و چاپ هشتم این مجموعه بوده‌اند، صمیمانه تشکر

و قدردانی و برای ایشان آرزوی موفقیت می‌نمایم، از افرادی که در غلط‌گیری‌های چاپی و کلیه کسانی که در تهیه و تدوین این مجموعه یار و مددکار اینجانب بوده‌اند، سپاس‌گزاری می‌نمایم.

بعد از مرور پیش‌گفتار نویسنده محترم، باید از پی‌نوشت ایشان در اهدای این کتاب به رازی نیز تشکر و قدردانی نمایم. ایشان چنین نگاشته‌اند: «تقدیم به مجله وزین رازی که آموزه‌های بسیاری را به داروسازان و مجموعه پزشکی کشور آموخته است»

در خاتمه، ضمن قدردانی مجدد از آقای دکتر چیت‌ساز عزیز و لطفی که به مجله خودشان رازی داشته‌اند، نه تنها مطالعه این کتاب را به جامعه داروسازی و مجموعه پزشکی توصیه می‌کنیم، بلکه اعتقاد داریم که همه داروسازان و حتی پزشکان باید یک جلد از این کتاب با ارزش را به‌عنوان ابزاری کارآمد و مورد استفاده در دسترس خود داشته باشند.